

A keresztény nevelők fogják bizonyos a legnagyobb azonosulással tanulmányozni a könyvet, de mert a szerző értékrendjében a másik megértése fontos pedagógiai elv, ég és föld tág határai között érvényes az a világtrend, melyben egyetlen tét a gyerek.

A kiadvány a Pro Renovanda Cultura Hungarie Alapítvány támogatásával jelent meg.

Sipos (S) Gyula: „Gyermekeim, ne szeressünk se szóval, se nyelvvel, hanem tettel és igazsággal.” Törökbálint, 1993.

VÖRÖS KLÁRA

A teljesség mintája: 100 vers

Szerencsére volt egy Szerb Antalunk. Jómagam nem is tudom pontosan, mennyit köszönhetek neki. Azaz nem is neki magának, hanem a szellemének. Azaz műveinek, amelyből nemcsak őt, de a világirodalmat is megismerem. A világirodalmat és a magyar irodalmat úgy, ahogyan ő látta, értékelt és elmesélte. Ahogy ezt leírtam, azonnal előveszem a fényképét, mert mégiscsak az arcára van igazán szükségem, hogy tovább írhassek. Erre az arca. Pedig nem „beszédes”, inkább zárkózott, komoly. A szemüveges még inkább, mint a szemüveg nélküli. Mindig hangsúlyos a nyakkendő, az öltönyzakó is. Szorosan hátrafésült haj és persze magas homlok. Ami benne volt, arról a szemé árulkodik. Így maradt ránk, késői nemzedékre. És ezen túl műveiben. Például, ami talán nem mű igazán, a 100 vers című antológiában, amely a legfontosabb könyvek közé tartozik, legalább nekem.

Pedig hát igazán nem hiszek én az efféle kerek számú válogatásokban és ha sikert aratnak, azt gyanakodva nézem. Miért? Tulajdonképpen maga az összeállító, Szerb Antal megválaszol e kérdésre a kötet előszavában: „ne tekintse e gyűjteményt semmiképpen valami végleges dolognak; ne higgye azt, hogy a kedvenc versek kiválogatását más elvégzi helyette. A készen kötött nyakkendő sosem olyan elegáns, mint az, amelyet kellő műgonddal magunk kötünk meg tükrünk előtt, és a készen kapott öröm sosem akkora öröm, mint amelyet magunk szereztünk meg magunknak. Kedves olvasó, légy régimódi, szerezd be a kapcsos albumot és írd bele a legszebb verseket, amelyekkel utadon találkozol.”

Igen, erről van szó. Ám kész csoda, hogy ennek ellenére a 100 vers már idestova 30 éve megunhatatlan társam, oltalmam, beszélgetőpartnerem. Hosszabban nem tudtam nélkülözni, ahányszor megfosztottak tőle, addig jártam utána, míg egy példányt kézre kerítettem. Legalább öt-hatféle kiadása volt meg hosszabb-rövidebb ideig. Sajnos, az első edíció birtoklása – úgy tűnik – már örökre a múlté.

A könyvek mindegyike testre szabott bánásmódot követel. Különösen igaz ez a verseskötetekre. Vannak olyanok, amelyeket az elején kezdve ki kell olvasni, újra és újra. Mások úgy követelik, hogy azonnal felolvassunk belőlük, ismét másokkal randevúkra járunk és a szeretetnél próbáltunk hatást elérni általuk. Azután jócskán akadnak kifejezetten férfítársaságra szabott könyvek, amelyek korcsmákban előbukkanva érzik legjobban magukat. A legkülönösebbek persze azok, amelyeket elég megérinteni, végigsimítani, máris készségesen dorombolva feltárják magukat. Ezeket szoktunk lustán, ráérősen lapozgatni, megízleleve újra a legkedvesebb oldalakat, olykor pedig ámuldozva böngészgetni hosszú sorokat, amelyek, úgy tűnik ekkor, eddig elkerülték a figyelmünket.

Mondanom sem kell talán: a 100 vers az utóbbiak közé tartozik. Már az egyes fejezet-címek is elvárászó erővel hatnak: Magányosok, Szeretők, Istenek, Halandók, Állatok, Nostalgia, Sorsok, Éjszakák, Bánatok, Hatalmak, Látomások. Micsoda sorozat! Nem

csupán egy kivételes műveltség, kivételes érzékenység és ízlés igénye csap ki belőle, több ennél, annak a régi világnak a fénye is, amelyben még fontosak voltak az ilyes ideák.

Nem mondhatunk mást: a kultúra, a műveltség, az alkotó szellem, az árnyalat volt fontos. És gondoljuk meg, mindez miféle rémséges történelmi szituációban! A 100 vers megjelenését Szerb Antal éppen csak túlélte, 1945 januárjában őrei puskatussal verték agyon az éhezéstől és kényszermunkától elgyötört foglyot. E mártírsors illő visszhangja is benefogallatik a kötetben, a megfelelő ciklusban. *Petőfi Sándor* fordította *Thomas Moore* híres versét: „Ne feledd a tért, hol ők elestek,/Az utolsó s a legjobb vitézek;/Mind elmentek és kedves reményink/Velők mentek, egy sírban enyésznek.”

Mint hogy a fordítással szemközt az eredeti szöveg, látom, *vitéz* helyett pontosabb volna *merész*, *bátr*at mondani, a *brave* inkább ezt jelenti. Szerb Antal bátorsága a gyávaság hiánya, a sorsvállalás volt. Az utolsó pillanatig nem kért és vállalt személyének szóló kivételes esélyt. A 100 vers többek közt ezért is élte túl a pillanatot, ezért is lett több egy megszokott, efemer válogatásnál. Valamiképp ebbe a nagy, időtlen értékeket összefogó kompozícióba mégis beleszötte magát az idő, a történelem tragikumuma. Ez az együttállás egyszeri és örök, megismételhetetlen, mint a gyarló élet maga.

Szerb Antal nemzedékének megannyi ideálját, mesterét, kiemelkedő tehetségét bevalógatta ebbe a kötetbe. Így nem csupán a költészet, hanem a korabeli magyar műfordítás-művészet apoteozisa is, az európai rangú magyar irodalomnak valamiképp alapművévé, fényes bizonyítékává lett. Se szeri, se száma azoknak a költőknek, akiket a 100 versből ismertem meg, s olvastam aztán, hozzá, többi műveiket. Sosem felejttem, így, *Shelley* Dal-ának első strófáját. „A téli fán gyászolva üldögél/egy özvegy nagy madár; fölötte fagy leng, lassú szél,/és lenn a víz megáll.” S így tudom ma is az *Assisi* Naphimnuszát: „Áldott légy, Uram, s minden alkotásod,/Legfőképpen urunk-bátyánk a nap”, arról már nem is beszélve, hogy hányszor olvastam végig annak idején ezt: „Tiger, tiger burning bright/In the forest of the night,/What immortal hand or eye/could frame thy fearful symmetry?”

Nem is szabad folytatni. Hiszen, mi tagadás, ez a kötet csupa emlék és sokszor fájdalmas emlék. Gondolom, sokaknál hasonló a helyzet. És az is biztos, hogy volt életemben nem egy időszak – szerencsére már mind végetért –, amikor a 100 vers – vagy a hozzá fogható többi alapl mű – jelentette számomra leginkább a világot.

Persze ízlés és nézet mégiscsak változik, megváltozik. Van már néhány olyan vers, amit ebben a kötetben nem szeretek, kerülöm. Olyan is, aminek azóta sokkal jobb fordítása született. Mindez nem sokat ront, változtat az értékén. Valamiféle csendes, őszi időszakra szoktam tartogatni az újraolvasás élményét, amikor sáfrányszínű fényben áll a szoba, s amikor nem a mesterséget gyakorló szemével tudom végigolvasni a szívemnek ismerős szakaszokat: „Kinek most sincs még háza, sose lesz,/ s ki most maga van, már marad magára/mikor a lombok őszi tánca járja.” Szerb Antal Száz vers válogatását most – örvendjünk együtt – újra közreadta a Magvető Kiadó, mert változatlanul szükség van rá.

Szerb Antal: Száz vers. Magvető, Budapest, 1992. 352 p.

DEÁK LÁSZLÓ